

De Jeugdpeiling is een instrument met als doel op systematische wijze ontwikkelingen en trends in riskante gewoonten van jongeren in kaart te brengen. Hierbij is de aandacht gericht op gedrag met betrekking tot risicofactoren die een meer dan gemiddelde kans geven op verlies van maatschappelijke binding en op het ontstaan van problemen op één of meer leefgebieden van jongeren; in de thuissituatie, op school, in de vrije tijd en in de omgang met leeftijdsgenoten. In het bijzonder gaat de aandacht uit naar riskante gewoonten met betrekking tot gezondheid, leefstijl en criminaliteit.

De Jeugdpeiling is eerder uitgevoerd in 1996 en 1998. De Jeugdpeiling bestaat uit een schriftelijke enquête voor jongeren met vragen over school en gezin, vriendengroep, gezondheid, leefstijl en criminaliteit.

Aan de Jeugdpeiling 2002 hebben ruim 2.600 jongeren in de leeftijd van 9 tot en met 17 jaar deelgenomen. De resultaten van deze peiling worden gepresenteerd in de volgende fact sheets:

- 1 **Jongeren in de stad**
- 2 **Achtergrond en thuissituatie**
- 3 **Leefstijl**
- 4 **Jongeren en school**
- 5 **Criminaliteit**
- 6 **Sport en vrijetijdsbesteding**
- 7 **Ouders en vrienden**
- 8 **Cumulatie van problematiek**
- 9 **Conclusies en aanbevelingen**

Ouders en vrienden

De invloed van ouders en vrienden op riskante gewoonten onder jongeren uit het voortgezet onderwijs staat centraal in deze factsheet. Uit onderzoek komt naar voren dat met name de vriendengroep van invloed is op riskante gewoonten. De volgende onderwerpen komen aan de orde: roken, drinken van alcohol, gokken, (soft)drugs gebruik en (niet-)sporten.

Ook wordt de mate van sociale steun die jongeren krijgen van ouders en vrienden onder de loep genomen. Het ontbreken van sociale steun kan een belangrijke rol spelen in het ontwikkelen van deviant gedrag. Hier is de mate van sociale steun in verband gebracht met enkele achtergrond- en leefstijlkenmerken.

Aan jongeren tussen 12 en 17 jaar zijn allerlei vragen gesteld over de mate waarin zij riskante gewoonten hebben. Hierbij gaat het om zaken als roken, drinken van alcohol, (soft)drugsgebruik en gokken. Omdat een tekort aan lichaamsbeweging ook als riskant kan worden omschreven is gevraagd naar de mate van sportbeoefening. Daarnaast is jongeren gevraagd in hoeverre zij vrienden hebben die riskant gedrag vertonen. In een aantal gevallen is dit ook gedaan voor ouders. Door deze variabelen met elkaar in verband te brengen is nagegaan in hoeverre sprake is van een samenhang tussen het gedrag van jongeren en hun vrienden en ouders.

Leefstijl

Rookgedrag bij vrienden

Van jongeren tussen 12 en 17 jaar blijkt 6 procent af en toe en 11 procent dagelijks te roken. Zoals uit tabel 1 blijkt hangt het rookgedrag van jongeren sterk samen met het rookgedrag van vrienden. Dit geldt voor alle leeftijdscategorieën. Van jongeren tussen 12 en 17 jaar die aangeven dat zij roken geeft 59 procent

aan dat de meeste van hun vrienden ook roken. Een aandeel van 37 procent zegt dat een paar van hun vrienden roken en 5 procent heeft vrienden die niet roken. De resultaten voor jongeren die niet roken zijn navenant. Van jongeren die niet roken heeft 52 procent vrienden die niet roken, 39 procent heeft een paar vrienden die roken en 9 procent zegt dat de meeste van hun vrienden roken.

Rookgedrag bij ouders

Het rookgedrag van jongeren hangt samen met het rookgedrag van ouders (tabel 2). Deze samenhang is echter beïnvloedend minder sterk dan tussen jongeren en hun vrienden. De verdeling van rokende ouders onder rokende jongeren is redelijk gelijk verdeeld; 34 procent heeft geen ouders die roken, 36 procent heeft één ouder die rookt en van 30 procent roken beide ouders. Onder ouders van niet-rokende jongeren wordt duidelijk minder gerookt; iets meer dan de helft van de niet-rokende jongeren heeft ouders die ook niet roken, bij 30 procent rookt één van de ouders en in 16 procent van de gevallen roken beide ouders.

Alcoholgebruik bij vrienden

Ongeveer de helft van de jongeren in de leeftijd 12 – 17 jaar drinkt wekelijks één of meer glazen alcohol. Regelmatige consumptie van alcohol vertoont een duidelijke samenhang met het drinkgedrag van vrienden. Deze samenhang gaat op voor alle leeftijdscategorieën. Wel is het verband minder sterk dan bij rookgedrag. Van jongeren tussen 12 en 17 jaar die alcohol drinken zegt 18 procent dat zij geen vrienden hebben die wekelijks alcohol drinken, 44 procent geeft aan dat een paar vrienden drinken en 38 procent geeft als antwoord dat de meeste van de vrienden ook alcohol drinken. Van degenen die geen alcohol nuttigen zegt 72 procent dat zij vrienden hebben die tevens geen alcohol gebruiken, bijna een kwart heeft een paar vrienden die alcohol drinken en voor 4 procent geldt dat de meeste van de vrienden wekelijks drinken.

Alcoholgebruik bij ouders

Voor alcoholgebruik geldt dat sprake is van een samenhang tussen het gedrag van jongeren en dat van ouders, maar dat deze minder sterk is dan bij jongeren en vrienden. Ruim een derde van de jongeren die alcohol drinken heeft ouders die niet drinken, bij een kwart van deze jongeren drinkt één ouder en bij 41 procent drinken beide ouders. Van jongeren die niet drinken is het percentage ouders dat niet drinkt hoger en het aandeel ouders dat wel drinkt lager; in 53 procent van de gevallen hebben jongeren die niet drinken tevens ouders die niet drinken en bij ruim een kwart van de niet-drinkende jongeren drinken beide ouders wel.

Gokken

Ongeveer een vijfde van de jongeren in de leeftijdsgroep 12 – 17 jaar heeft het afgelopen jaar wel eens geld in een gokkast of een zogenaamde fruitautomaat gegooid. Over deze vorm van riskant gedrag zijn, evenals over (soft)drugsgebruik, alleen gegevens bekend van de jongeren. Er is niet gevraagd of ouders deze riskante gewoonten ook hebben. Er is een samenhang

tussen het gokgedrag van jongeren en hun vrienden. Dit verband neemt iets toe naarmate de jongere ouder is. Dit wordt, evenals bij roken en drinken, vooral veroorzaakt doordat het aantal jongeren dat deze vorm van riskant gedrag vertoont met de leeftijd toeneemt. Slechts drie procent van de jongeren tussen de 12 en 17 jaar die gokken zegt dat de meeste van hun vrienden dat ook doen.

Softdrugs

Eén op de acht jongeren, ouder dan 12, heeft het jaar voorafgaand aan de enquête één of meerdere keren softdrugs gebruikt. Er is als het gaat om softdruggebruik (hasj/wiet) sprake van een sterke samenhang tussen jongeren en vrienden. De samenhang is wel minder sterk dan bij het roken. Slechts 13 procent van de jongeren die in het laatste jaar softdrugs hebben gebruikt geven aan dat geen van hun vrienden dit doen. Iets meer dan de helft van de softdruggebruikers zegt dat zij een paar vrienden hebben die ook wel eens blowen en bij 30 procent gebruiken de meeste vrienden. Het verschil met niet-gebruikers is duidelijk. Van deze groep heeft 72 procent geen vrienden die blowen, een kwart een paar vrienden die softdrugs gebruiken en in 4 procent van de gevallen gebruiken de meeste vrienden.

Overige drugs

Bij overige drugs moet gedacht worden aan zaken als Paddo's XTC, LSD of Speed. Het gebruik van deze drugs komt onder jongeren sporadisch voor. Zoals verwacht is de samenhang tussen het drugsgebruik van jongeren en dat van hun vrienden sterk. Bijna niemand van de jongeren die niet gebruiken heeft vrienden die wel gebruiken. Van jongeren die geen drugs gebruiken zegt 92 procent hun vrienden dit ook niet doen, de overige 8 procent geeft aan dat een paar van de vrienden wel eens gebruiken. Bij jongeren die wel gebruiken is het aandeel dat antwoordt dat zij geen vrienden hebben die gebruiken met 17 procent vele malen kleiner. Het aandeel dat aangeeft dat een paar vrienden wel eens gebruiken is daarentegen veel hoger (65 procent). De overige 17 procent heeft vrienden waarvan de meesten wel eens gebruiken. Bij niet-gebruikers is dit percentage nihil.

Sport

Als laatste is ingegaan op de samenhang tussen de mate van sportbeoefening van jongeren en dat van hun vrienden en ouders. Te weinig lichaamsbeweging is een vorm van riskant gedrag en daarnaast wordt vaak verondersteld dat bij regelmatige sportbeoefening rookgedrag en drugsgebruik afneemt. Ongeveer 70 procent van de jongeren zegt regelmatig te sporten.

Sportief gedrag bij vrienden

Jongeren die sporten hebben vaker vrienden die dit ook doen. De percentages die aangeven dat geen van de vrienden wekelijks sport zijn voor beide groepen - sporters en niet-sporters - relatief laag (5 tegen 9 procent). De helft van sportende jongeren geeft aan dat de meeste vrienden ook sporten. Duidelijk hoger dan de 21 procent voor niet-sporters.

Sportief gedrag bij ouders

De helft van de jongeren die wekelijks sport heeft ouders die niet aan sport doen, bij 31 procent van deze jongeren sport één van de ouders en bij 21 procent sporten beide ouders. Deze percentages zijn voor niet-sportende jongeren duidelijk anders; twee derde geeft aan dat geen van de ouders sport, een kwart zegt dat één ouder sport en in maar 8 procent van de gevallen sporten beide ouders.

Voor zowel sporten als riskant gedrag geldt dat de samenhang tussen jongeren en vrienden duidelijk sterker is dan die tussen jongeren en ouders. Bij de vriendengroep zijn de correlaties voor alle onderzochte riskante gewoonten hoog te noemen.

Voor relevante achtergrondkenmerken, zoals geslacht, etniciteit, woonwijk en schooltype is nagegaan of deze van invloed zijn op de hierboven beschreven samenhangen. Dit blijkt nauwelijks het geval. Hier wordt dan ook verder niet op ingegaan.

Tabel 1 Riskant gedrag respondenten naar riskant gedrag vrienden (12-17 jaar)

Respondent		Vrienden		
		Geen	Een paar	De meesten
Af en toe tot dagelijks roken	Ja (11 %)	5%	37%	59%
	Nee (89 %)	52%	39%	9%
Alcohol drinken	Ja (50 %)	18%	44%	38%
	Nee (50 %)	72%	24%	4%
Op gokkast spelen	Ja (20%)	57%	40%	3%
	Nee (80%)	89%	11%	0%
Hasj/wiet laatste jaar	Ja (12%)	13%	56%	30%
	Nee (88%)	72%	24%	4%
Andere drugs	Ja (2%)	17%	65%	17%
	Nee (98%)	92%	8%	0%
Wekelijks sporten	Ja (70%)	5%	45%	50%
	Nee (30%)	9%	70%	21%

Tabel 2 Riskant gedrag respondenten naar riskant gedrag ouders (12-17 jaar)

Respondent		Ouders		
		Geen	Eén ouder	Beide ouders
Af en toe tot dagelijks roken	Ja (11%)	34%	36%	30%
	Nee (89%)	54%	30%	16%
Alcohol drinken	Ja (50%)	35%	24%	41%
	Nee (50%)	53%	21%	26%
Wekelijks sporten	Ja (70%)	48%	31%	21%
	Nee (30%)	66%	26%	8%

Sociale steun

Wanneer jongeren ergens mee zitten of problemen hebben is het belangrijk dat ze ergens naar toe kunnen gaan en er met iemand over kunnen praten. Wanneer sociale steun wegvalt kan dat mede bijdragen tot probleemgedrag en een algehele negatieve invloed hebben op de verdere ontwikkeling van de jongere. Met behulp van een viertal vragen is nagegaan in hoeverre jongeren sociale steun ontvangen. Samen vormen deze vragen een schaal 'sociale steun' met als maximale score 10. Hierbij geldt: hoe hoger de score, hoe meer sociale steun wordt ontvangen.

Alvorens op de schaalcores in te gaan is eerst bekeken hoe jongeren de vier afzonderlijke vragen hebben beantwoord (tabel 3).

In het algemeen geeft een ruime meerderheid aan dat er altijd iemand is met wie gepraat kan worden of waar naar toe kan worden gegaan als er problemen zijn. Als men op school ergens mee zit wordt nog het minst vaak aangegeven dat er altijd iemand is met wie gepraat kan worden.

De sociale steun neemt duidelijk af met de leeftijd van de jongere, behalve als het gaat om iemand waar je naar toe kunt gaan als je ergens mee zit. Dergelijke steun lijkt juist toe te nemen met de leeftijd. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de grotere rol die vrienden spelen op latere leeftijd. Wanneer er thuis problemen zijn kan op vrienden makkelijker een beroep worden gedaan.

Tabel 3 Antwoorden op vier vragen met betrekking tot sociale steun, onderverdeeld naar leeftijdscategorieën

	12-13 jaar	14-15 jaar	16-17 jaar
<i>Kun je met één van je ouders/verzorgers praten als je ergens mee zit?</i>			
Ja, altijd	79%	69%	65%
Ja, soms	19%	27%	30%
nee	2%	4%	5%
<i>Is er iemand met wie je kunt praten als je op school ergens mee zit?</i>			
Ja, altijd	66%	67%	58%
Ja, soms	30%	27%	29%
nee	4%	6%	12%
<i>Is er iemand waar je naar toe kunt gaan als je thuis problemen hebt?</i>			
Ja, altijd	70%	74%	76%
Ja, soms	21%	18%	19%
nee	9%	8%	5%
<i>Is er iemand die je kan helpen als je vragen hebt over je huiswerk of dingen niet snapt?</i>			
Ja, altijd	85%	77%	65%
Ja, soms	13%	20%	31%
nee	2%	3%	4%

Sociale steun naar achtergrond

Voor een aantal achtergrondkenmerken is bekeken of zij samenhangen met de mate van sociale steun die wordt ontvangen. Hiertoe is een onderverdeling gemaakt van de gemiddelde scores op de schaal 'sociale steun' naar de verschillende achtergrondkenmerken, zie tabel 4.

De gemiddelde schaalesscore is 8,3. Dit betekent dat de meeste jongeren van zichzelf vinden dat ze in voldoende mate sociale steun verkrijgen. Etnische achtergrond, gezinsinkomen en in mindere mate gezinssituatie vertonen een verband met sociale steun. Niet-Nederlanders scoren gemiddeld duidelijk lager dan Nederlanders (7,7 tegen 8,4). Voor gezinsinkomen geldt dat jongeren uit een gezin met een laag inkomen aanzienlijk lager scoren dan jongeren uit een gezin met een midden of hoog inkomen (7,6 tegen 8,5 en 8,6). Jongeren uit onvolledige gezinnen scoren iets lager dan jongeren uit volledige gezinnen (8,1 tegen 8,4).

Sociale steun en riskant gedrag

Voor een aantal vormen van riskant gedrag is nagegaan in hoeverre zij samenhangen met de mate van sociale steun (tabel 5). Behalve voor alcoholgebruik is voor alle leefstijlkenmerken een duidelijk verband te zien. Het verschil in score bij wel of niet softdruggebruikers is het grootst, niet-gebruikers scoren duidelijk hoger (respectievelijk 7,7 tegen 8,4). Ook de verschillen in score tussen wel of niet-rokers en wel of niet-spijbelaars zijn beduidend. Niet-rokers scoren gemiddeld een 8,4, terwijl rokers met een 7,9 ruim lager scoren. Bij wel of niet-spijbelaars is het verschil nog iets groter, spijbelaars hebben een gemiddelde score van 7,8, tegen een gemiddelde van 8,4 voor niet-spijbelaars.

Tabel 4 Gemiddelde score 'sociale steun, naar achtergrondkenmerk

Achtergrond-kenmerk	Sociale steun
<i>Geslacht</i>	
Jongen	8,3
Meisje	8,3
<i>Etnische achtergrond</i>	
Nederlands	8,4
Niet-Nederlands	7,7
<i>Gezinssituatie</i>	
Volledig	8,4
Onvolledig	8,1
<i>Gezinsinkomen</i>	
Hoog	8,6
Midden	8,5
Laag	7,6
Totaal	8,3

Tabel 5 Gemiddelde score 'sociale steun', naar riskant gedrag

Riskant gedrag	Sociale steun
Roken	7,9
Niet roken	8,4
Drinken	8,2
Niet drinken	8,4
Gebruik softdrugs	7,7
Geen gebruik softdrugs	8,4
Sporten	8,4
Niet sporten	8,1
Spijbelen	7,8
Niet spijbelen	8,4
Totaal	8,3

Colofon

De Jeugdpeiling wordt uitgevoerd in opdracht van de dienst OCSW van de gemeente Groningen en maakt deel uit van het integraal jeugdbeleid. De Jeugdpeiling wordt uitgevoerd door Bureau Onderzoek van de gemeente Groningen.

Contactadres
Dienst OCSW, gemeente Groningen
Postbus 268
9700 AG Groningen
Telefoon (050) 3676296
e-mail: g.de.jong@ocsw.groningen.nl

Tekst
Ard Jan Leeferink
Klaas Kloosterman

Ontwerp
Extra Bold, Groningen

Druk
Stadsdrukkerij Groningen

© maart 2004